

Almelo, 6 januari 2025

Betreft: Reactie op wetsvoorstel Toezicht informeel onderwijs

**Hare excellentie staatssecretaris Paul,
hooggeachte leden van het kabinet en allen die het onderwerp aangaat,**

Met deze reactie uiten wij onze ernstige zorgen over het wetsvoorstel Wet Toezicht informeel onderwijs (WTIO). Hoewel wij de aanvankelijke intenties van het voorstel om uitwassen van haat en geweld tegen te gaan steunen, zien wij in het voorliggende wetsvoorstel ernstige risico's voor fundamentele grondrechten en de maatschappelijke samenhang. BCC Nederland vreest dat geloofsgemeenschappen onder de nieuwe wetgeving doelwit zullen worden van disproportionele en onnodige beperkingen van hun grondrechten.

1. Schending van grondrechten en constitutionele beginselen

Het wetsvoorstel maakt op rigide wijze inbreuk op fundamentele grondrechten, zoals de vrijheid van denken, geweten en geloofsovertuiging, vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vergadering en vereniging, zoals vastgelegd in de Grondwet en internationale verdragen, waaronder het EVRM art. 9, 10 en 11, het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het IVBPR. De inbreuk op rechten geldt niet alleen de ouders, maar ook de kinderen zelf die volwaardig houder van grondrechten zijn. Zowel het Handvest van de grondrechten van de EU als het EVRM garandeert het recht op vrijheid van meningsuiting. Dat recht omvat de vrijheid een mening te hebben en de vrijheid kennis te nemen en te geven van informatie of ideeën, zonder inmenging van het openbaar gezag.

De vrijheid van vereniging en vergadering

In de eerste plaats dreigt dit wetsvoorstel de vrijheid van vereniging en vergadering ernstig te beperken, zoals beschermd door artikelen 8 en 9 Gw en artikel 11 EVRM. Geloofsgemeenschappen kunnen door het wetsvoorstel op onnodige wijze belemmerd worden in hun vrijheid om onderwijsactiviteiten te organiseren zonder overheidsinterventie. Door de brede begripsbepaling van "informeel onderwijs" uit artikel 1 WTIO, kunnen nagenoeg alle activiteiten die BCC Nederland organiseert onder toezicht van de overheid komen te staan. De wet vormt daarmee een disproportionele beperking van de verenigingsvrijheid in Nederland. Dit is te meer pijnlijk in een periode waarin de handhaving van het staatsrecht en de grondrechten door de overheid kritisch worden beschouwd door zowel de burger als de media.

De vrijheid van gedachte, geweten en geloofsovertuiging

De bescherming van vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst vloeit onder meer voort uit artikel 6 Gw, artikel 9 EVRM en 10 Handvest. Hieronder valt het uitdragen en overdragen van deze godsdienstige overtuiging in het kader van informeel onderwijs.¹ Het belang van de vrijheid van levensbeschouwelijk onderwijs wordt verder onderstreept door artikel 2 van het Eerste Protocol bij het EVRM en artikel 18 lid 4 IVBPR, die bepalen dat ouders het recht hebben om hun kinderen onderwijs te bieden dat overeenstemt met hun

¹ Vermeulen & van Bijsterveld, p. 10., <https://www.nederlandrechtsstaat.nl/grondwet/inleiding-bij-hoofdstuk-1-grondrechten/artikel-6-vrijheid-van-godsdienst-en-levensovertuiging/>

eigen godsdienstige overtuigingen. Inperking van deze vrijheid tot vorming dreigt de vrijheid om religieuze overtuigingen over te dragen aan volgende generaties aan te tasten.

De vrijheid van meningsuiting

Het wetsvoorstel kan ook een grote impact hebben op de vrijheid van meningsuiting van artikel 7 Gw en artikel 10 EVRM. De dreiging van toezicht en mogelijke sancties kan namelijk een 'chilling effect'² veroorzaken, doordat gemeenschappen zich minder vrij zullen voelen zich te uiten over mogelijk controversiële onderwerpen.

Met de voorliggende wet wordt de scheiding tussen privédoel en overheid doorbroken, die een essentieel constitutioneel uitgangspunt is in een rechtsstaat. Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer is eveneens gecodificeerd in de Grondwet. De aard van het wetsvoorstel is daarom vreemd in ons land en vervreemdt van de grondbeginselen van onze liberale democratische rechtsstaat. Dit is een afslag die wij samen niet moeten willen nemen. Het is ronduit beangstigend erover na te denken welke schade deze wet kan berokkenen aan minderheden die juist bescherming verdienen, wanneer het instrumentarium van deze wet wordt benut door burgers en mogelijk ook door (toekomstige) overheden met ondemocratische en niet-inclusieve intenties.

2. **Vage omschrijving**

Er is namelijk veel ruimte voor interpretatie en dus willekeur in de wet zoals deze nu is ingestoken. Het is bijvoorbeeld onduidelijk wat aanzetten tot haat is. Ook de memorie van toelichting op dit punt biedt geen duidelijkheid. Hetzelfde geldt voor het begrip discriminatie (dat binnen de vrijheid van godsdienst al uitzonderingen kent). Menig peptalk van een ijverige voetbaltrainer zal in de ogen van een even ijverige toezichthouder als aanzetten tot haat kunnen worden opgevat. Kan een trainer zeggen: "jongens, geef ze er flink van langs"? De Bijbel als centrale inspiratiebron voor Christenen kent veel overdrachtelijk taalgebruik. De kans dat dit door andersdenkenden verkeerd wordt opgevat lijkt groter dan een misverstand over de intenties in de woorden van de genoemde voetbalcoach. Hedendaags farizeïsme waarbij mensen elkaar op woorden proberen te vangen³ wordt met deze wet gefaciliteerd, en vervolgens ligt willekeur en beoordeling volgens eigen opvattingen van toezichthouders op de loer.

3. **Risico van signaal-gestuurd toezicht**

Het voorstel introduceert een signaal-gestuurd toezichtstelsel dat afhankelijk is van meldingen, ook van burgers. Dit systeem schept ruimte voor en zet mogelijk zelfs aan tot een 'klimaat van klikken', waarin individuele burgers en bevolkingsgroepen met uiteenlopende opvattingen elkaar het leven zwaar kunnen maken. In plaats van verdraagzaamheid en dialoog te bevorderen, kan dit voorstel daarom ongewild zeer gemakkelijk en zeer waarschijnlijk bijdragen aan verdere polarisatie tussen verschillende levensbeschouwelijke gemeenschappen en politiek en maatschappelijk geëngageerde groepen.

Er wordt namelijk een instrument geschapen waarmee mensen die het niet eens zijn met een minderheid een extra knop in handen krijgen om die minderheid in diskrediet te brengen en hun imago te schaden. Dit wordt nog eens vergemakkelijkt omdat anonimiteit

² Er is sprake van een chilling effect (letterlijk "afkoelend effect") wanneer op iemand druk wordt uitgeoefend om af te zien van het gebruik van zijn/haar rechten, door te dreigen met een sanctie of procedure. Het begrip stamt uit het Angelsaksisch recht. Het Amerikaans rechtstelsel bedoelt met chilling effect het verhinderen of ontmoedigen van het legitiem gebruik van een grondwettelijk recht, met name de vrije meningsuiting, door de mogelijkheid van of dreiging met vervolging of sanctie langs juridische weg.

³ Mattheüs 22:15 "Toen gingen de Farizeeën weg en beraadslaagden hoe zij Hem op Zijn woorden konden vangen."

klikken ook mag. Wij hoeven als relatief kleine christelijke geloofsgemeenschap niet ver terug te gaan in onze geschiedenis om te weten dat dit risico niet slechts denkbeeldig is. Schade kan al berokkend zijn voordat de conclusies van een (langdurig en kostbaar) onderzoek een persoon of groep vrijspreken. Dit wetsvoorstel neemt daarom de bescherming van minderheden met goede intenties en die zich aan de wet houden niet in acht en het recht om impopulaire standpunten in te nemen en deze uit te dragen wordt met dit instrument ingeperkt.

4. **Onnodig en disproportioneel**

Volgens vaste rechtspraak van EHRM moeten maatregelen die de grondrechten van (gemeenschappen van) burgers in een democratische samenleving inperken noodzakelijk zijn. Dat betekent onder meer dat deze moet voldoen aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Met andere woorden, de beperking moet in verhouding staan tot het nagestreefde doel. De vraag moet beantwoord worden of het nagestreefde doel van de maatregel ook met minder ingrijpende alternatieven bereikt kan worden.⁴ De gestelde doelen van het wetsvoorstel, zoals het tegengaan van radicalisering of andere maatschappelijke 'uitwassen', kunnen al worden bereikt door middel van bestaande middelen, waaronder het strafrecht. De noodzakelijkheid van het wetsvoorstel is bij lange na niet aangetoond en daarom is er geen rechtvaardigingsgrond voor de beperkingen die deze wet aan zoveel burgers oplegt. Het toevoegen van algemene extra toezichtslagen is niet alleen onnodig, maar kan ook leiden tot een disproportionele belasting van de betrokken partijen.

5. **Onevenwichtig en niet doeltreffend**

Onevenwichtig lijkt ook dat een verbod dat ruim is opgezet ook een redelijk ruime ontsnappingsroute kent, namelijk de bijeenkomsten in woningen (art. 2). Elke vorm van catechese in een kerk, hoe klein de groep ook, valt onder het toepassingsbereik van het verbod, en elke bijeenkomst in (de tuin van?) een woning, hoe groot de groep ook, is uitgezonderd. Daarmee is de wet weinig doeltreffend. Aanpak van uitwassen zou veel gericht en doeltreffender moeten gebeuren.

6. **Negatieve maatschappelijke effecten**

De potentiële neveneffecten van dit voorstel wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Het creëert zondermeer een gevoel van extra onveiligheid onder burgers en organisaties die zich in hun vrijheid beperkt voelen, ook onder die welke volgens de bedoeling van deze wet beschermd zouden moeten worden. Dit kan leiden tot een afname van participatie in informele onderwijsinitiatieven die juist van groot belang zijn voor een inclusieve samenleving.

Aanbeveling

Wij verzoeken u met klem om dit wetsvoorstel te heroverwegen en grondig te toetsen op juridische, maatschappelijke en praktische haalbaarheid, en op de ongewenstheid van neveneffecten. Indien er reële problemen zijn die niet door bestaande wetgeving kunnen worden opgelost, verdient het zondermeer de voorkeur om met betrokkenen en experts in dialoog te gaan en alternatieve oplossingen te verkennen die de genoemde fundamentele rechten respecteren.

Hoogachtend,

Bestuur en oudsten BCC Nederland

⁴ Zoals in EHRM 26 november 1991 (*Observer And Guardian v. United Kingdom*), r.o. 49, EHRM 16 juni 2015 (*Delfi v. Estonia*), r.o. 36, Handyside, EHRM 25 mei 2021 (*Big Brother Watch and Others v. United Kingdom*), r.o. 449.